

Adressater iht. liste

Deres ref

Vår ref
200604186

Dato
07.01.10

Høring av forslag til læringsutbyttebeskrivelser (deskriptorer) for fag- og yrkeskompetanse og innpassing av fag- og yrkeskompetanse i et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring

Bakgrunn

Det europeiske kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (EQF) omfatter yrkesrettete og allmenne kvalifikasjoner på 8 nivåer som dekker hele spennet fra avsluttet grunnskoleopplæring til kvalifikasjoner på høyeste akademiske nivå, <http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/> Nivåene 6 – 8 er kompatible med de tre nivåene for høyere utdanning vedtatt i Bologna-samarbeidet (se det vedlagte nasjonale rammeverket for høyere utdanning).

EQF er etablert som en felles europeisk *referanse for nasjonale kvalifikasjonsrammeverk og kvalifikasjoner* med ett sett av generelle læringsutbyttebeskrivelser (deskriptorer)¹ som nasjonale utdanningssystemer og kvalifikasjoner skal relateres til. EQF er dermed et verktøy for å kunne sammenlikne ulike lands utdanningssystemer og kvalifikasjoner²

Et kvalifikasjonsrammeverk er en samlet, systematisk og nivådelte beskrivelse av hvilke formelle kvalifikasjoner som kan oppnås i utdanningssystemet. Kvalifikasjonene skal beskrives på en slik måte at de kan innplasseres på nivå og beskrive hvordan disse kan

¹ *Læringsutbyttebeskrivelse* erstatter begrepet *deskriptor*. Dette er i tråd med begrepsbruk i det fastsatte rammeverket for høyere utdanning og retningslinjer for hvordan læreplaner er utformet for grunnopplæringen hvor kompetansemålene angir hva elevene og lærlingene skal kunne mestre etter endt opplæring, dvs. forventet læringsutbytte. De samme kravene er også stilt for alle planer som utvikles ved universiteter og høyskoler.

² En kvalifikasjon defineres som et læringsutbytte som er dokumentert, vurdert og godkjent. Grader kan oppnås i universitet og høyskoler. Fag-/svennebrev og vitnemål er dokumentasjon for kvalifikasjoner oppnådd på videregående opplærings nivå.

knyttet til EQF via et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Progresjon og sammenhengen mellom ulike nivå skal være klar og tydelig.

Beskrivelsene av læringsutbytte i et rammeverk beskriver ikke kvaliteten av læringsresultatet for den enkelte kandidat. Det vil skje når kandidaten vurderes i forhold til læringsutbyttebeskrivelser i læreplaner, studieplaner eller programbeskrivelser. Den individuelle vurderingen uttrykker kandidatens grad av måloppnåelse, og denne verdsettes med karakter³.

EU framhever tre viktige formål med etablering av EQF for livslang læring:

- Fremme/reducere hindringer for mobilitet mellom land gjennom likelydende *beskrivelse* av kvalifikasjoner og definisjon av nivåer
- Styrke mulighetene for livslang læring i landene, blant annet ved å bidra til koordinering av de ulike delene av utdanningssystemene både horisontalt og vertikalt
- Etablere gode ordninger for prøving, dokumentasjon og formell anerkjennelse av kvalifikasjoner oppnådd utenfor det formelle utdanningssystemet, jf norske bestemmelser om realkompetansevurdering.
- Bidra til økt kvalitet i nasjonale utdanningssystemer, blant annet ved at landene stimuleres til å etablere gode systemer for kvalitetssikring

Landene kan selv avgjøre om de vil relatere sine utdanninger direkte til nivåene i EQF, eller om de først vil utforme nasjonale kvalifikasjonsrammeverk som så relateres til nivåene i EQF. Nasjonale kvalifikasjonsrammeverk (NKR) er etablert i mange europeiske land, og brukes som redskap for å fremstille en oversikt over og sammenhengen i landets utdanningssystem.

Arbeidet med det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF) i Norge

Norge har valgt en trinnvis tilnærming til EQF:

- a) Overordnede læringsutbyttebeskrivelser og etablering av kvalifikasjonsrammeverk har skjedd i separate prosesser for de ulike delene av det norske utdanningssystemet:
 - Høyere utdanning (Et kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning er fastsatt, se vedlegg av 20.03.2009).
 - Det pågår et arbeid med å utvikle læringsutbytte beskrivelser for høyskolekandidatgraden. Denne graden er ikke omfattet av det fastsatte kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning.
 - Læringsutbyttebeskrivelser for fag- og yrkeskompetanse omfattes av *denne* høringen

³ I Norge benyttes karaktergradene 1-6 i grunnopplæringen og gradene A-F i universitet og høyskoler. Når det gjelder fagskolen er det foreslått i fagskoleloven at departementet kan gi forskrift om felles vurderingsuttrykk ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering.

- Fagskoleutdanningene, - i desember 2008 ble det bestemt at kompetanse fra fagskole skal innlemmes i et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Dette er under arbeid.
 - Læringsutbyttebeskrivelser for kompetanse fra studieforbereidende utdanningsprogrammer (ikke igangsatt).
 - Kompetanse etter bestått grunnskole (ikke igangsatt)
- b) Departementet tar sikte på at de ulike kvalifikasjonsrammene samordnes og integreres i ett helhetlig nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) i løpet av første kvartal 2011.

En tilsvarende tilnærming er lagt til grunn for arbeidet med innføring av EQF, også i de andre nordiske landene. Intensjonen er at læringsutbyttebeskrivelsene skal beskrive nivåene i det formelle utdanningssystemet ved hjelp av læringsutbyttebeskrivelser fra og med oppnådd grunnskolekompetanse til og med høyeste grad i universitets- og høgskolesystemet.

Temaer og problemstillinger som omfattes av denne høringen

I april 2008 fikk derfor Utdanningsdirektoratet i oppdrag av departementet å utarbeide forslag til læringsutbyttebeskrivelser for fag- og yrkeskompetanse i videregående opplæring. Departementet ba også om at direktoratet skulle plassere de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene på relevant nivå i forhold til EQF, og at forslaget skulle ses i sammenheng med det foreslåtte kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning.

Utdanningsdirektoratets forslag er basert på en arbeidsgruppes rapport og ble oversendt til departementet 1. juni 2009. Direktoratets forslag følger som vedlegg til høringsbrevet. Forslaget omtaler blant annet oppdraget fra departementet til direktoratet, arbeidsgruppens valg av metode for å komme fram til felles læringsutbyttebeskrivelser (deskriptorer) og forslag til nivåplassering.

Tema 1 Et livslangt læringsperspektiv og mobilitet

Et grunnleggende prinsipp i EQF er at det er resultatet av en læringsprosess som beskrives (læringsutbytte), ikke innsatsfaktorer som for eksempel pensum og omfang av en opplæring. Dette prinsippet er i tråd med hvordan læreplanverket for grunnopplæringen er utformet. En viktig hensikt med at læreplanene uttrykker hva elevene og lærlingene skal kunne mestre etter endt opplæring, er at det også skal legges til rette for individet å kunne dokumentere, få vurdert og evt. godkjent en kvalifikasjon ervervet utenfor det formelle utdanningssystemet.

Dette prinsippet er også gjort gjeldende for høyere utdanningsinstitusjoner, og vil sannsynligvis også gjelde for fagskolens læreplaner. Det norske utdanningssystemet er på denne måten lagt godt til rette for livslang læring. Grunnlaget for å kunne vurdere om et bestemt læringsutbytte oppnådd utenfor det formelle utdanningssystemet er

styrket ved at kvalifikasjoner beskrives ved hjelp av læringsutbytte. Vurdering av uformell og ikke formell læring gjøres i forhold til formelle, nasjonale kvalifikasjoner.

Tema 2: Læringsutbyttebeskrivelser for fag- og yrkeskompetanse

Direktoratets forslag til læringsutbyttebeskrivelser og nivåplassering av fag- og yrkeskompetanse er en del av en prosess for å oppnå en god balanse, sammenheng og progresjon med det fastsatte rammeverket for høyere utdanning. Departementet er imidlertid av den oppfatning at direktoratets forslag til læringsutbyttebeskrivelser er svært detaljert utformet, og at progresjon og sammenheng med rammeverket for høyere utdanning ikke er klar og tydelig nok. Departementet mener det kan være hensiktsmessig med mer overordnede læringsutbyttebeskrivelser for å oppnå en god balanse og sammenheng med rammeverket for høyere utdanning. På den annen side skal læringsutbyttebeskrivelsene avspeile kompetansen til norske fagarbeidere på en overordnet måte.

Siden mobilitet er et mål med kvalifikasjonsrammeverket, bør det også være et prinsipp for et NKR at læringsutbyttebeskrivelser og deres nivåplasseringer ikke skiller seg for mye fra tilsvarende kvalifikasjonsrammeverk fra land det er naturlig å sammenligne seg med. Til orientering vedlegges derfor det danske kvalifikasjonsrammeverket som har mer overordnede beskrivelser for læringsutbytte og hvor de fleste fag- og yrkeskompetansene forsøksvis er plassert på nivå 4, se vedlegg 3 og 4.

Tema 3: Nivåplassering av fag- og yrkeskompetanse hjemlet i opplæringsloven

Utdanningsdirektoratet har foreslått at norsk fag- og yrkeskompetanse i videregående opplæring knyttes til ett nivå og har foreslått én felles innplassering på nivå 4, se direktoratets vedlagte forslag, punkt 9.

Utdanningsdirektoratet har foreslått at fag- og yrkeskompetanse som normalt kan oppnås gjennom videregående opplæring skal plasseres på nivå 4 i rammeverket. I denne sammenhengen vil departementet også vise til anbefalingen fra Europaparlamentet av 18. juni 2009 om å etablere “a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET)” <http://eur-lex.europa.eu/>. ECVET vil kunne være et verktøy som for eksempel kan vise forskjeller i omfang av opplæringstid i skole og/eller bedrift.

Under følger problemstillinger som departementet særlig ønsker å få belyst i høringen. Det er for øvrig fritt opp til høringsinstansene å uttale seg om andre problemstillinger som anses som relevant for høringen.

Tema 1: Problemstillinger knyttet til livslang læring og mobilitet:

- Departementet ønsker særlig høringsinstansenes synspunkter på om rammeverket kan styrke mobilitet fremme livslang læring for alle?
- Kan høringsinstansene peke på evt. hinder i det norske utdanningssystemet for mobilitet og livslang læring?

Tema 2: Problemstillinger vedr. læringsutbyttebeskrivelser (deskriptorer)

- De foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene skal kommunisere godt, bidra til god balanse og sammenheng med rammeverket for høyere utdanning og være en overordnet beskrivelse av fag- og yrkeskompetanse. Departementet ber om at høringsinstansene særlig vurderer de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene fra direktoratet, se direktoratets forslag side 9. Departementet ber også høringsinstansene foreslå om og evt. hvordan læringsutbytte kan beskrives på en mer overordnet måte.

Tema 3: Problemstillinger vedr. nivåplassering

- Departementet ber høringsinstansene vurdere og evt. foreslå hvordan læringsutbyttebeskrivelser kan formuleres for fag- og yrkeskompetanse og i tillegg foreslå hvilke kriterier som skal legges til grunn dersom enkelte lærefag/yrkeskompetanser skal plasseres på lavere eller høyere nivå enn nivå 4.
- Dersom fag- og yrkeskompetanse i videregående opplæring skal plasseres på samme nivå, kan det da brukes indikatorer som viser evt. forskjeller i omfang for fag- og yrkeskompetanser? Kan dette gjøres ved at ECVET innføres som verktøy/målenhet for ovennevnte forskjeller?⁴ Departementet ønsker høringsinstansenes syn på dette.

Departementet vil komme tilbake til hvordan overordnede beskrivelser av læringsutbytte evt. skal forankres i regelverket. Til slutt ønsker departementet å understreke at bruk av felleseuropeiske ordninger og verktøy ikke skal medføre endringer i det norske utdanningssystemet. Departementet anser imidlertid at etablering av et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk vil kunne bidra til å sikre en gjensidig anerkjennelse av kvalifikasjoner, økt mobilitet og gode muligheter for livslang læring.

For å bidra til en god høringsprosess vil Utdanningsdirektoratet arrangere høringskonferanser. Tidspunkt og sted for disse vil bli kunngjort senere.

Frist for uttalelser: **9. april 2010**

Med hilsen

Sidsel Sparre (e.f.)
avdelingsdirektør

Kari Berg
seniorrådgiver

⁴ I høyere utdanning gjøres dette ved bruk av studiepoeng, der 60 studiepoeng indikerer en utdanning hvor arbeidsmengden tilsvarer ett studieår, og i fagskoleloven som er på høring er det foreslått at departementet kan gi forskrift om fagskolepoeng som beskrivelse for normert studietid.

Uttalelser sendes til:

Kunnskapsdepartementet, Opplæringsavdelingen
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

4 vedlegg:

Utdanningsdirektoratets forslag til deskriptorer for fag- og yrkeskompetanse
Fastsatt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning
Dansk Kvalifikasjonsramme
Forsøksvis plassering av danske kvalifikasjoner

Liste over høringsinstanser

Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Departementene
Elevorganisasjonen
Faglige råd
Fylkesmennene
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH)
Hovedorganisasjonen for Universitets- og høyskoleutdannede (Unio)
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)
Kristne friskolers forbund (KFF)
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Mesterbrevsnemnda
Nasjonalt senter for læring i arbeidslivet – VOX
Nettverk for private høyskoler
NOKUT
Norsk Forbund for fjernundervisning
Norske fag- og friskolers forbund
Norsk studentunion
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Norsk Lektorlag
Norsk Skolelederforbund
Sametinget
Skolenes landsforbund
SRY
Steinerskoleforbundet
Sivilombudsmannen
Studentenes landsforbund
Universitet - og høgskolerådet
Utdanningsdirektoratet
Utdanningsforbundet
Voksenopplæringsforbundet
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)